

Témata k závěrečné zkoušce pro rozšiřující studium Občanské výchovy a základů společenských věd

FILOSOFIE

1. Filosofie, její hlavní disciplíny, vztah ke speciálním vědám
2. Orientální myšlení, zejména staré Indie a Číny
3. Nejvýznamnější představitelé a školy řecké filosofie před Sókratem
4. Sofisté a Sókratés
5. Platón a jeho význam pro pozdější filosofické a politické myšlení
6. Aristotelova logika, metafyzika, etika a politika
7. Filosofie období helénismu – stoicismus, epikúreismus, skepticismus
8. Novoplatónismus a počátky křesťanské filosofie
9. Filosofie období patristiky – Augustinus Aurelius
10. Raná scholastika, spor o univerzálie, středověká arabská a židovská filosofie
11. Tomáš Akvinský, vrcholná a pozdní scholastika
12. Filosofie období renesance a reformace
13. Novověký racionalismus – Descartes, Spinoza, Leibniz
14. Empirismus, jeho počátky a vyvrcholení – Locke, Berkeley, Hume
15. Francouzské a německé osvícenství
16. Kantova filosofie a novokantovství
17. Německý idealismus – Fichte, Schelling, Hegel a pohegelovská filosofie
18. Pozitivismus, marxismus
19. Iracionalismus – Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche
20. Filosofie života – Bergson, Driesch, Dilthey
21. Pragmatismus – Peirce, James, Dewey
22. Neomarxismus a kritická filosofie společnosti, psychoanalýza – Fromm, Marcuse
23. Nová metafyzika. Novoscholastika (novotomismus). Křesťanský personalismus
24. Filosofická antropologie – Gehlen
25. Fenomenologie – Husserl, Scheler
26. Existencialismus v Německu – Jaspers, ve Francii – Sartre, Marcel, Camus.
Heideggerova ontologie

27. Novopozitivismus, analytická filosofie, filosofie jazyka – Carnap, Russell, Quine, Davidson, Wittgenstein
28. Kritický racionalismus – Popper
29. Hermeneutika – Gadamer. Postmodernismus – Welsch, Derrida, Lyotard
30. Česká filosofie – Masaryk, Rádl, Fischer, Patočka

POLITOLOGIE

1. Historie a motivy evropské integrace.
2. Stadia ekonomické integrace.
3. Vnitřní fungování a struktura Evropské unie – role institucí a tvorba legislativy.
4. Vztah České republiky a Evropské unie.
5. Vývoj mezinárodního systému.
6. Subjekty mezinárodních vztahů.
7. Světový politický systém a jeho struktura.
8. Politika kolektivní bezpečnosti.
9. Politický realismus, politický idealismus a jejich vliv na mezinárodní politiku.
10. Politika a politická věda.
11. Demokracie a její formy.
12. Parlamentní vládní systémy.
13. Prezidentské a poloprezidentské vládní systémy.
14. Politické strany a stranické systémy.
15. Volby a volební systémy.
16. Státní správa a politický proces.
17. Veřejné mínění a politická kultura.
18. Politické ideologie, role idejí, koncepce ideologie.
19. Demokracie a liberalismus.
20. Demokracie a konzervatismus.
21. Demokracie a socialismus.
22. Nacionalismus; anarchismus; fašismus.
23. Feminismus; ekologismus; náboženský fundamentalismus.
24. Teorie elit, morálka a politika.

25. Člověk ve společnosti a politice, občanská společnost.
26. NATO, podstata, struktura, ČR a NATO
27. OSN, podstata, struktura, ČR a OSN.
28. Globální problémy současného světa.

DIDAKTIKA

1. Význam, cíle a úkoly předmětu *občanská výchova* v procesu vzdělávání v platných vzdělávacích programech ve srovnání s pojetím a cíli vzdělávacího oboru *výchova k občanství* dle RVP ZV a Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR. Charakteristika klíčových kompetencí.
2. Charakteristika a cíle předmětu *základy společenských věd* v platných učebních dokumentech pro gymnázia v návaznosti na poznatky získané na základní škole; charakteristika a cíle předmětu *občanská nauka* v platných učebních dokumentech pro středoškolské odborné vzdělávání.
3. Učební plány a přehled a obsah tematických celků v učebních osnovách předmětu *základy společenských věd* a začlenění doporučeného rozšiřujícího učiva
4. Úrovně vzdělávání středoškolského odborného vzdělávání, standard společenskovedního vzdělávání ve středoškolském odborném vzdělávání – charakteristika obsahových okruhů.
5. Tvorba školního vzdělávacího programu a učební osnovy vzdělávacího oboru *výchova k občanství* na ZŠ. Návaznost vzdělávací oblasti *Člověk a společnost* na vzdělávací oblast 1. stupně *Člověk a jeho svět*.
6. Plánování v práci učitele *výchovy k občanství, základů společenských věd a občanské nauky* (tvorba časově tematického plánu, plán volných hodin, besed, exkurzí, priority ŠVP a projekty a soutěže školy). Práce předmětové komise v rámci školy.
7. Průřezová témata RVP ZV a jejich začlenění do výuky vzdělávacího oboru *výchova k občanství*. Projekty a projektová výuka.
8. Příprava učitele *výchovy k občanství, základů společenských věd a občanské nauky* na výuku. Didaktická analýza tematického celku a příprava na vyučovací hodinu. Formulace cílu a tvorba motivace.
9. Osobnost učitele *výchovy k občanství, základů společenských věd a občanské nauky* a jeho kvalifikační růst. Příruční knihovna učitele, formy dalšího vzdělávání učitelů.
10. Interdisciplinární charakter oboru *výchova k občanství, základů společenských věd a občanské nauky*. Využití mezipředmětových vztahů na ZŠ.

11. Výchova k demokracii ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
12. Vytváření národní identity občana ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
13. Tradice české státnosti ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
14. Psychologie osobnosti ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
15. Problematika kultury a chování jedince ve společnosti ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
16. Mravní výchova ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
17. Problematika lidských práv ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
18. Prevence negativních společenských jevu ve výuce oboru *výchova k občanství*. Metodika peer programu a práce koordinátora sociálně patologických jevu na škole. Spolupráce s rodiči, institucemi a veřejností. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.

19. Globální výchova ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
20. Evropská dimenze ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
21. Vytváření právního vědomí ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
22. Vytváření historického vědomí ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
23. Výchova k ekonomickému myšlení ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
24. Výchova k toleranci a proti rasismu ve výuce oboru *výchova k občanství* – vybrané tematické celky, zaměření obsahu učiva, cíle a motivace, vybrané klíčové kompetence, související průřezová témata, mezipředmětové vazby, doporučené formy a metody, učební texty, případně vhodné učební pomůcky. Návaznost ve výuce *základů společenských věd a občanské nauky* na gymnáziích a středních odborných školách.
25. Hodnocení a klasifikace na ZŠ v rámci oboru *výchova k občanství, základů společenských věd a občanské nauky*. Diagnostické metody. Tvorba testových úloh. Evaluace práce učitele výchovy k občanství, základů společenských věd a občanské nauky. Vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáku mimořádně nadaných.

Doporučená literatura: Didaktika OV a ZSV

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. 376 s. ISBN 80-7178-479-6.

BEZCHLEBOVÁ, M. *Výchova k občanství v První Československé republice jako inspirace*

- pro současnost. In HRACHOVCOVÁ, M., DOPITA, M. (eds.) *Výchova k demokracii v transformující se společnosti*. Olomouc: Universita Palackého, 2001. s. 68–83. ISBN 80-244-0306-4.
- CAUWENBERGHE, C., DOSTÁLOVÁ, R. (eds.) *Nové horizonty občanské výchovy*. Praha: Porta linguarum, 1996. 88 s. ISBN 80-901833-2-8.
- JERÁBEK, J., TUPÝ, J. (eds.) *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 104 s. ISBN 80-87000-03-X.
- JERÁBEK, J., TUPÝ, J. (eds.) *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáka s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 126 s. ISBN 80-87000-02-1.
- JIRÁSKOVÁ, V. et al. *Základy společenských věd: pro učitele učitelů – studenty pedagogických fakult, pro učitele středních škol a jejich žáky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 851 s. ISBN 80-86432-66-1.
- KOTÁSEK, J. et al. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 104 s. ISBN 80-210-3123-9.
- ONDRÁČKOVÁ, J. *Výchova k občanství. Manuál pro učitele občanské výchovy na druhém stupni základní školy a v nižších ročnících víceletých gymnázií*. Praha: Fortuna, 1999. 48 s. ISBN 80-7168-629-8.
- PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině: jak pracovat s kurikulem*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.
- PIŤHA, P. a kol. *Úvod do výchovy k občanství: Knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: AVED, 1992. 216 s. ISBN neuvedeno.
- PETTY, G. *Moderní vyučování: praktická příručka*. Praha: Portál, 1996. 382 s. ISBN 80-7178-070-7.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. 488 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. 272 s. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- Standard středoškolského odborného vzdělávání*. Praha: Fortuna, 1999. 128 s. ISBN 80-7168-604-2.
- Standard vzdělávání ve čtyřletém gymnáziu*. Praha: Fortuna, 1996. 48 s. ISBN 80-7168-603-4.
- STANĚK, A. *Výchova k občanství a evropanství*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2007. 168 s. ISBN 80-7182-224-8.
- Učební dokumenty pro gymnázia*. Praha: Fortuna, 1999. 208 s. ISBN 80-7168-659-X.